

In het boek van Goud is dit het duidelijkste zichtbaar waar de 'heiligheid' als het fundament van de moraal ter sprake komt. De schijn ontstaat, dat deze heiligheid, dit absolute fundament, reeds en altijd al en vanzelf aan ieder *ter beschikking* zou staan, op mysterieuze, raadselachtige wijze geïncarneerd in het gelaat van de ander (vgl. 170, 175, 179); 'als je er maar gehoor aan geeft!'. Wel, waar mensen menen reeds aansluiting te vinden met een absoluut fundament, daar is sprake van 'fundamentalisme'. De 'onbaatzuchtige heiligheid' ervan wordt echter door hen die onder het regime ervan leven ook wel eens ervaren als een vloek. Hier kan men immers inzake God niet meer in de lach schieten, zoals Sara dat kon (zie *Genesis* 18; vgl. 21). Laat God liever op afstand blijven!

Victor KAL

INDIEN NIET TEVREDEN, GELIEVE ZICH TE ONTHOUDEN...

John Kenneth Galbraith, *The Culture of Contentment*. London Penguin Books, 450 Bfr., ISBN 0-14-017366-8

Elke nieuwe publicatie van de nu vijftientigjarige Amerikaanse econoom John K. Galbraith beroert de gemoederen niet alleen binnen het economisch vakgebied, maar ook ruim daarbuiten. In de jaren zestig bezorgde hij veel deining met enkele publicaties, waaronder zijn meest bekende *The Affluent Society* en *The New Industrial State* zijn. Met zijn recentste essay, *The Culture of Contentment* slaagt hij er opnieuw in om de discussies in de Verenigde Staten hoog te doen opblazen. Toch is dit zeker niet zijn beste boek.

Centraal in dit werk stelt Galbraith dat de economen feitelijk naar de mond van de machthebbers praten. Hun stellingen willen een verantwoording zijn van een bepaalde situatie, gevoerde politiek of leidende klasse. Reeds als student zag Galbraith in dat de steriele wereld van Smith, Ricardo of Marshall — enkele van de eminente economen die traditioneel in de studieboeken vermeld worden — niet bestaat. Hun economische visies, met een doorzichtige markt waar vraag en aanbod in volkomen harmonie voor een perfect systeem zorgen, stroken niet met de werkelijkheid. De economische realiteit wordt door diverse machtsconcentraties verstoord (bijvoorbeeld door een technocratische lobby zoals Galbraith die zelf beschreef in de *The New Industrial State*).

Galbraith is een overtuigd aanhanger van de ideeën van de Britse econoom John M. Keynes. Hij fulmineert dan ook fel tegen de marktfilosofie van de huidige generatie economen (met op kop de 'supply-side' adepten en de monetaristen). Zij steunen hun opvattingen op drie uitgangspunten: beperking van de overheidstussenkomsten, een sociale rechtvaardiging van de accumulatie van rijkdommen en tenslotte een verantwoording verstrekken voor de verslechterde situatie van de sociale onderklasse.

De hoofdvertegenwoordiger van de 'supply-side economics', Arthur Laffer, verstrekte de rijkere bovenklasse een motief om de belastingen te verlagen. Volgens deze theorie zou er een kritisch punt bestaan waarna een verdere toename van de belastingdruk leidt tot een vermindering van de belastinginkomens (bijvoorbeeld ten gevolge van een grotere

ontduiking of een vermindering van de consumptie waardoor werkloosheid ontstaat). Volgens Laffer hebben de Verenigde Staten aan het begin van de jaren tachtig dit punt overschreden.

Galbraith heeft zijn aversie voor de monetaristen, de tweede en wellicht belangrijkste economische theorie van het voorbije decennium, nooit onder stoelen of banken gestoken. In zijn autobiografisch werk *The Age of Uncertainty* schrijft hij "Milton Friedman (nvda de bekendste monetarist) vragen advies te geven over economische planning staat gelijk aan God de Vader inzake operaties in een hospitaal voor geboortenregeling om raad te vragen".

De monetaristen, zo stelt Galbraith, voeden het geloof dat de overheid niet hoeft tussen te komen in het economische spel. Middels een controle van de geldmassahoeveelheid, kan het economisch systeem in goede banen worden geleid. Een neutraal orgaan (zoals de nationale bank in casu de 'Federal Reserve') kan gemakkelijk, zonder enige vorm van overheidsinmenging, deze taak efficiënt uitvoeren.

Tenslotte, aldus Galbraith, verstrekt ene Dr. Charles Murray de gemoedrust met zijn stelling dat de armen door de overheidsbemoeienissen arm blijven. Hulp verstrekken aan armen, stelde deze auteur, wordt een substituuut voor het persoonlijk initiatief, terwijl dit laatste de enige oplossing kan bieden om hun toestand te verbeteren. Deze opvatting leidt tot de bekende uitspraak van de journalist Georges Gilder: "Om de armen en de middenklasse te helpen, moet men snijden in de belastingen van de rijken".

Dit allemaal tot meerder eer en glorie van de (grote groep) tevredenen die het economische, politieke en sociale leven in de Verenigde Staten (en elders) bepalen. Galbraith zegt niet hoe groot deze groep is, maar in tegenstelling tot vroeger maakt deze groep wellicht de meerderheid van de bevolking uit. Hun opvattingen vormen de 'culture of contentment'.

Om te kunnen overleven, moet deze groep over een sociale onderklasse beschikken. De vrije markt kan slechts overleven dank zij een groep mensen die permanent in een sociaal inferieure situatie verkeert. Deze groep zal, in tegenstelling tot vroeger, nooit kunnen doorstoten naar de klasse van tevredenen.

Deze cultuur stevent, volgens de Amerikaanse econoom, af op een implosie. Hij houdt een pleidooi voor een nieuwe politiek waarin de overheid een belangrijke rol dient te spelen om deze situatie recht te trekken. Meermaals verwijst hij naar het ineenstorten van het communistisch systeem en stelt dat iets gelijkaardigs de moderne westerse democratieën te wachten staat "in de Verenigde Staten is de kwestie indientiek met betrekking tot het taalgebruik: dit is het democratisch systeem; daarom staat het systematisch boven alle verdenking. Het feit dat een goede helft van de bevolking niet deelneemt aan de presidentiële verkiezingen... doet geen afbreuk aan de veronderstelling dat democratie alles onder controle heeft en heilzaam is." (p. 151)

De auteur heeft hier een noodroep willen lanceren. Veel van zijn kritiek bestaat uit herhalingen van wat andere auteurs of hijzelf vroeger reeds hebben geopperd. De beschrijvingen van Galbraith (zoals de rol van het militair establishment in de 'Culture of Contentment') vertonen gelijkenissen met het systeemtheoretische denken van auteurs zoals Luhmann, zonder echter het niveau van deze laatste te evenaren. Meestal spreekt hij uit eigen ervaring: over zijn rol als 'speechwriter' voor verschillende presidentskandidaten,

uit de periode toen hij ambassadeur in India was of zijn ervaringen met de 'hearings' in de senaat.

Dit nieuwe boek van Galbraith is een pamflet, dat losjes in elkaar steekt. De vele herhalingen werken storend. Waarschijnlijk is het voornamelijk de ontdekking (sic) dat het ideale beeld van de klasseloze VS-samenleving niet bestaat, die de discussies deed oplaaien. Een moedige, doch niet volledig geslaagde poging van deze *éminence grise*, maar eeuwige rebel, tot een ontmaskering van het 'einde van de geschiedenis' en een afrekening met tien jaren 'reagonomics'.

Freddy DUTOIT